

OG VI SOM **ELSKET** DANMARK ...

foto: kristin von hirsch

BOK OG BILDE

av Chris Erichsen

**DET SICER BLIP-BÅT
OG GUD HVOR GÅR DET GODT
VI HAR HVAD VI SKAL HA
AF BÅDE STORT OG SMÅT**

Ingen har som Kim Larsen satt ord på det vi forestiller oss er selve Danskheten. Det er noe med å hygge seg med en bajer og holde humøret oppe - mens det går til helvete. Det er noe med frisinn, toleranse, åpenhet, vennlighet. Kort sagt: humanisme, arven etter Georg Brandes. I Danmark vandrer skærsliberne og klunserne langs landeveien med sine fargerike kostymer og smittende humør og bidrar til å opprettholde den økologiske balansen. I Danmark besørger fagforeningene selv utbetaling av arbeidsløshetsstrygda. I Danmark har de høgeskove, himmelbjerget og wienbrød. Og ikke minst Christiania! Hvor ellers finner man en hovedstad som i flere årtier har holdt seg med en fristad med egen pusherstreet på siden av resten av samfunnet? Men treet vokste ikke inn i himmelen. Ikke denne gangen heller.

Foto: Odd Letnes

KULTURKAMP

Vi måtte til Danmark for å finne en regjering som satte kulturkampen øverst på dagsorden. Men da den kom i 2001 var det som en rasende vind fra høyre. Nå hadde de fått nok av politisk korrekte smaksdommere med begge beina plantet i 1968. Nå skulle bildet av et smilende, hasjrøykende, lettsindig, tolerant-overforalt-og-alle Danmark fjernes, og erstattes av et kristent, fedrelandskjærlig, rent og pent Danmark. Grepet var enkelt og genialt. Mens regjeringspartiene Venstre og de konservative tok seg av den praktiske politikken, tok alliansepartnerne i Dansk Folkeparti, en høyreorientert utgave av Fremskrittspartiet, seg av ideologien. I Danmark hadde de fått noe så sjeldent som kulturpolitikere på høyre fløy, med visjoner. Søren Krarup, prest, forfatter og folketingsrepresentant for Dansk Folkeparti fikk en arena han tidligere bare kunne drømme om. Endelig fikk han "offentlig" aksept for sin kobling mellom kristendom, fedrelandskjærlighet, rasisme og sin kamp mot de politisk korrekte kulturradikalerne. Og han talte ikke for døve ører. "Folk flest" hadde nok, med god grunn, sett seg lei på at den kulturradikale venstresida i så mange år hadde fått lov å representere den danske folkesjela. Nå skulle de avsettes. At denne reaksjonen kom akkurat nå hadde antakelig flere årsaker: For det første hadde det kulturradikale hegemoniet glemt å fornye seg. Det var blitt en vane. En livløs dansk institusjon som folk ikke kjente seg igjen i lenger. For det andre var kunnskaps, ideologi og kultur-sektorene plutselig blitt viktige, som i resten av den vestlige verden, og kunne ikke lenger overlates til venstresida.

GREP

Ett grep var å erstatte de mange offentlig oppnevnte, autonome, fagrådene for kunst og kultur med ett sentralt Kunstråd. Et annet var å sette i gang med tiltak som skulle stimulere til privatisering av kulturstøtten. Et tredje var å etablere nasjonale kulturkanoner. I 2006 skal et regjeringsoppnevnt (!) utvalg fortelle danskene hva som er de tolv beste danske verkene gjennom historien innen henholdsvis billedkunst, arkitektur, design og kunsthåndverk, film, scenekunst, musikk og litteratur. Og ikke minst: Alt dette danner bakteppe, kulisser og akkompagnement til en drastisk innstramning i politikken overfor innvandrere og asylsøkere.

Står vi dermed overfor et paradigmeskifte i dansk kulturpolitikk og åndsliv i vid forstand? Et skifte som det er all grunn for oss å forholde oss til, gitt vårt nære forhold til Danmark? Er offensive fremskrittspartipolitikere som Anette Wiig Bryn i Oslo og Ulf Erik Knudsen på Stortinget varsler om noe av det samme? Eller skal det mer til? Kultursosiolog Peter Duelund ved Københavns Universitet mener at endringen er dramatisk og skremmende. Finn Vester, formann i Dansk Bibliotekforening, mener tvert imot, at det for det meste dreier seg om spillfekteri. Professor i kulturpolitisk forskning ved Høgskolen i Telemark, Per Mangset, ser beslektede utviklingstrekk i norsk kulturpolitikk, men mener at det ikke er grunnlag i norsk tradisjon for en liknende utvikling. Det kan kanskje illustreres av følgende sitat:

I NORGE HAR I TO SPRØG: NORSK OG NYNORSK. DET HAR VI OSSE. DANSK OG GAMMEL DANSK
(Fotballspilleren Preben Elkjær i TV-reklame for Gammel dansk)

DANSK KULTURPOLITIKK

FRA OPPLYSNING TIL KULØRTE LYKTER

Illustrasjoner:

Minut - Det Fri-konservative netmagasin. www.nomos-dk.dk

På slutten av 1990-tallet fikk kultursosiolog Peter Duelund i oppdrag å lage en 18-binds utredning om dansk kulturpolitikk. Den jobben ville han ikke fått i dag, tror han. Den sittende regjeringen ser i stedet på ham som en radikal og kritisk "smaksdommer" den aller helst ville ha parkert på et tørkeloft.

Av Odd Letnes - frilansjournalist

DET ER NOE satt på spissen, men illustrerer de vendingene som har skjedd i dansk kulturpolitikk de siste årene, mener Duelund. Med Fogh Rasmussen og hans kulturpolitiske våpendrager, Brian Mikkelsen, har det skjedd en klar dreining mot høyre. Flere av de kulturpolitiske grunnpilarene vakler.

- På hvilken måte?

- Det mest tydelige er at kulturpolitikken har inngått et ekteskap med næringslivet og privat kapital, og dermed blitt unndratt demokratisk styring. Dessuten har det skjedd en varm omfavelse av nasjonale og konservative verdier, svarer Duelund bestemt. Men for å få et klarere bilde av hva som har skjedd, må vi gjøre noen oppvarmende runder innom de siste tiårene.

NORDSAT I VASKEN

Han trekker en tynn bok ut av bokhyllen og legger den på bordet. "Tilskuer eller deltaker?" På omslaget er det en ung mann som viser en fingeren. Noe er i gjære. Det er et bilde som forteller om uro. Året er 1982. Et år som står som en milepæl for Duelund.

For i 1982 trakk Danmark seg ut av NordSat-samarbeidet. Dermed gikk hele det nordiske kulturpolitiske prosjektet om en felles satellitt for seriøs TV-formidling i stå, mener Duelund. Det var en kulturpolitisk katastrofe. Nå ville Norden bli et lett bytte for den internasjonale kulturindustrien som systematisk rullet inn over nye samfunnssegmenter.

På hvilken måte skal vi nå kunne stå imot invasjonen fra den globale og ta vare på det beste fra den nordiske kultur-

politikken? Hva skal vi samle oss om, spurte han den gang. Dermed startet han sitt eget felttog, hvor offentlig engasjement, kulturell deltakelse og mangfold er viktige stikkord.

BRUKEREN I SENTRUM

Da det danske kulturdepartementet ble opprettet i 1961 skulle kulturpolitikken, og det gjaldt hele Norden, sørge for en demokratisering av kulturen. Kulturen ble forstått som en enhet av kulturelle goder som kan *formidles* til befolkningen. Tidligere hadde denne kulturen - representert ved teatre, opera, symfonier, bildekunst, skjønnlitteratur og så videre - vært forbeholdt borgerskapet. Gjennom den nye kulturpolitikken, skulle man sørge for at "alle" fikk del i denne kulturen.

Ved inngangen til 1970-årene kommer nye toner inn i den nordiske kulturpolitikken. Kulturen skulle ikke lenger bare demokratiseres, hele kulturbegrepet skulle utvides. Kulturen skulle utvides til å romme lokalt engasjement, den skulle gi alle muligheter til kulturelle opplevelser ut i fra egne forutsetninger og den skulle fremme deltakelse.

- Men så la vi 1970-tallet bak oss, og kartet stemte ikke lenger like godt med terrenget. Kulturindustrien, som flere tyske samfunnsforskere hadde advart mot allerede rett etter krigen, vokste og inntok stadig flere arenaer. Jeg har alltid vært inspirert av disse tyske kritikerne, den såkalte Frankfurterskolen, men samtidig så jeg at man ikke lenger kunne håndtere en samfunnskritikk ut i fra så strenge kriterier.

På 1980-tallet dukket det opp alternative teorier, som satte

"Dette land er vort, ikke et allemandseje for alverden. Dette land er danskernes land, og alt for længe har danske politikere ikke turdet sige og hævde dette, fordi de har været uselvstændige ekkoer af den politiske korrekthet, der forbyder et folk at være herre i sit eget hus."

Søren Krarup, grunnlovstale 2002

brukeren og hans erfaringer mer i sentrum. Brukeren blir sett på som en aktiv medskaper i kulturelle prosesser, og ikke bare en tom beholder hvor man skulle fylle kulturelle opplevelser. Disse perspektivene ligger i bunnen i Duelunds lille bok fra 1982. Det grunnleggende prinsippet er at kultur ikke kan isoleres fra samfunnets øvrige sektorer.

– I stedet for det isolerende begrepet kulturpolitikk, foretrekker jeg å bruke uttrykket en "kulturbasert samfunnspolitikk", sier Duelund og viser til en annen og langt tjukkere bok, "The Nordic Cultural Modell", som er et prosjekt som analyserer den nordiske kulturpolitikken i etterkrigstiden.

DET KOMMERSIELLE OVERGREPET

– *Hvordan har det gått med de forventningene du hadde i 1982? Har vi fått et mer mangfoldig kulturelt demokrati, har vi blitt mer deltakere og mindre tilskuere?*

– Jeg må dessverre si at

utviklingen på mange måter har gått i motsatt retning. I stedet for en sammenhengende kulturpolitikk som integrerer det lokale, det nasjonale og det globale, har vi fått et fragmentert opplevelsessamfunn. Markedet og økonomien er de styrende kreftene i opplevelsesøkonomien. Et eksempel er sammenblandingen av kultur og turisme. Man lager ikke lenger et kulturhus eller et museum for å gi rom for kulturell aktivitet og opplevelse. Kultur, enten det er en festival eller et monumentalbygg, skal sette stedet, byen eller landet på det store opplevelseskartet. Målet er å trekke til seg turister – og penger.

– Det skrives i dag utredninger om symbiose mellom kultur og næringsliv. Det unike ved den nordiske kulturmodellen er truet. Det viser seg særlig på tre områder, mener Duelund.

– For det første er den individuelle kunstnerstøtten truet. Som den første regjeringen i Norden har man i Danmark innført skattelette til næringslivet

for innkjøp av kunst. Det betyr at de lukkede styret firmaene blir de som styrer kunsten og bestemmer hvilken kunst som skal leve og dø. Bedriftsstyrene har ingen informasjonsplikt, noe som betyr at samfunnet ikke har innflytelse på utviklingen av kunsten.

Som en motvekt mod dette foreslo Duelund i vår i Folketingets kulturutvalg at det skulle lages en oversikt over hva slags kunst som støttes av det private næringsliv, slik at det offentlige hadde en mulighet til å gå inn med støtte på områder som ikke falt i næringslivets smak.

– Men det fikk jeg ikke noe gehør for i den nåværende regjeringen. Vi skal ikke ha slik kulturstalinisme i Danmark, lød svaret.

LIKHETSPRINSIPPET TRUET

For det andre er det sentrale likehetsprinsippet – alle skal ha rett til kulturelle opplevelser – i ferd med å bli uthult, mener Duelund.

– Det offentlige har hittil stått som en garantist for det

kulturelle deltakerdemokratiet, med folkebibliotekene som kulturformidlingens flaggskip. Jo, flere krav det stilles til privat kapital i kulturen og regnskap med positiv bunnlinje, jo større er faren for at den smale og "unyttige" kulturen blir skjøvet til side.

For det tredje er hele den nordiske opphavsretten under sterkt press fra krefter som ønsker en amerikansk copyright-modell. I en slik modell selger kunstneren retten til verket sitt, ofte for en slikk og ingen ting, mot at utgiveren kan tjene gode penger på det.

MIKKElsen – ET VENDEPUNKT

– *Ser du på dagens kulturpolitikk som en forlengelse av dansk kulturpolitikk de siste årene, eller som et vendepunkt?*

– Et vendepunkt. Vi ser en klar tendens til større privatisering, med salget av det statlige TV2 som det tydeligste eksempelet. Et annet eksempel er den neoliberalismen jeg nevnte i forbindelse med private firmaers skat-

STANDS GANGSTERY/ELDET: BEKÆMP CHRISTIANIA

Komiteen: Riv lortet ned!

WWW.MINUT.TK

DENMARK

IS A SMALL COUNTRY
BUT A GREAT FRIEND

tefradrag for innkjøp av kunst. Dette er betenkelig fordi den enkelte skattebetaler faktisk bør ha innflytelse på hvilken kulturpolitikk som føres.

Duelund ser også en fare i den store kommunale reformen, "strukturreform", som ble vedtatt i 2004. Målet med reformen er å slå sammen kommuner til større enheter, og oppgavene for de nye kommunene vil bli mange og tunge.

– Eldreomsorg, barnehager og skoler vil stå i fokus. Det vil ikke bli gitt øremerkede tilskudd til bibliotekene. Disse vil derfor måtte slåss om offentlige blokktilskudd. I hvilken grad bibliotekene vil bli hørt i sine saker, vil både være opp til den enkelte biblioteksjefs evne til å overbevise politikerne og politikernes egne preferanser. Det hersker foreløpig en "kulturell taushet" rundt strukturreformene. Jeg savner en mer offensiv holdning innenfor biblioteksektoren på dette området.

– For i en kulturpolitikk som ledes av prinsippet "the survival of the fittest" vil både det lille sognebiblioteket og

tilbud til brukere med spesielle behov, stå under konstant press.

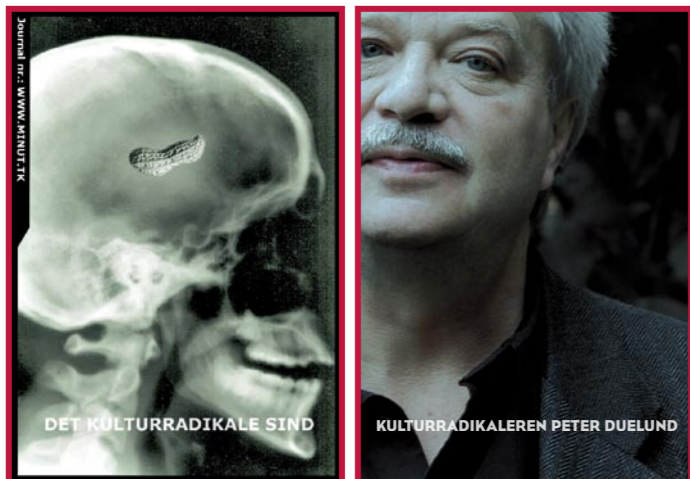
NY NASJONALISME

Et annet klart uttrykk for høyrevridning er det Duelund betegner som en ny form for nasjonalisme.

– Det handler om neonasjonalisme. Vi skal tenke dansk og beskytte oss mot det fremmede. Det handler om en konservativ ideologi, med romantiske undertoner som "et språk, en nasjon, et folk". På oppdrag fra regjeringen er nå en rekke komiteer i gang med å lage nasjonale kanoner på samtlige kulturområder. Slik skal vi få vite hva som er god dansk kunst. De lages ikke ut i fra nasjonale hensyn.

Dette skapte til å begynne med en het debatt, med skarp kritikk fra venstresiden i dansk politikk. Men gemyttene har roet seg. Blant annet har regjeringen sørget for å ta kritikerne med i flere av de utvalgene som skal bestemme.

– Regjeringen har med andre ord kjøpt seg goodwill. Hele kanonprosjektet er et

"Det er derfor på tide, at den kulturradikale avantgarde selv betaler for sine venner i KKK. Kulturen bør privatiseres fuldstændigt, Kulturministeriets bygninger bør sælges til høstbydende, og alle de ansatte skal fyres. Den kulturelle meningsdannelse bør igen være op til de enkelte individer i samfundet. Sådan fungerer et menneskeværdigt og civiliseret samfund."

David Bakkegård Karsbøl (www.liberator.dk 2003)

stort tilbakeskritt.

– Hva mener kulturminister Brian Mikkelsen om deg?

– Han respekterer nok min forskning, som jeg har bedrevet i 25 år. Men dypest sett ser han på meg som en kulturradikal kritiker, sosialistisk orientert, som egentlig ikke passer inn i hans kulturpolitikk.

Duelund trekker fram en tredje bok. Det siste bindet i en serie på 17 bind, hvor Duelund på 1990-tallet vendte enhver stein i dansk kulturpolitikk etter krigen.

– Jeg fikk denne oppgaven på midten av 1990-tallet av daværende kulturminister Jytte Hilden. Brian Mikkelsen ville ganske sikkert ikke gitt meg en slik jobb.

KULTUR OG ØKONOMISK RASJONALITET

Et annet trekk ved høyrevridningen av dansk kulturpolitikk er det Duelund ser på som en politisering av kulturpolitikken. Et gyllent prinsipp i dansk kulturpolitikk har vært det såkalte "armlengdeprinsippet". Det offentlige skulle støtte kunsten, men samtidig holde seg på armlengdes avstand og ikke påvirke innholdet. Det skulle de offentlige oppnevnte kunstfaglige utvalgene gjøre.

– I dag er armene blitt korte. Stadig mer kultur styres direkte fra embedsverket. Kulturministeren har en egen sigarkasse full av penger som han kan åpne og lukke etter egen lyst. Myndigheten gir ikke penger direkte til institusjonene og har tillit til at de forvaltes fornuftig. Nei, man inngår resultatkontrakter med dem, med næringslivets logikk som rettesnor. Det har skjedd en instrumentalisering av kulturpolitikken.

Kulturen skal være et middel for å oppnå noe innenfor en økonomisk rasjonalitet. I dag støtter regjeringen for å kunne styre.

På samme måte har men kuttet i støtte til seriøs kulturforskning, hevder Duelund.

– Mens man i Norge har styrket forskningen om kultur og kulturpolitikk, blant annet for å gi et bedre beslutningsgrunnlag for kulturpolitikken, utføres slike prosjekter av kommersielle konsulentfirmaer i Danmark, som foretar nokså overflatiske spørreundersøkelser. Enkelte mener visst at det er risikabelt å grave for dypt i materien.

MANGFOLD OG FRIHET

– Den borgerlige enhetskulturen som på et visst tidspunkt var det kitted som holdt nasjonalstaten sammen, er pulverisert. Det har oppstått kunstneriske uttrykksformer og genre som man ikke en gang drømte om for 40 år siden. "Nothing is true – everything is possible". Kulturen er spontan og upartisk, og det er fritt valg fra alle hyller. Fortidens normer for kvalitet er avløst av spontan opplevelse. Enkelte har snakket om tivolisering av kulturen, hvor opplysning er blitt erstattet med kulørte lykter.

Hvor blir det av kvaliteten i alt dette? Hvem skal bestemme hva som er riktig og galt når de felles målestevne er brukket?

– Jeg frykter at opplevelsesindustrien kan få alvorlige følger for vår forståelse av kvalitet. For alt er ikke like godt eller like riktig. Men vi skal ikke forsøke å etablere en ny enhetskultur, og jeg tror ikke de kanoner regjeringen er i ferd med å

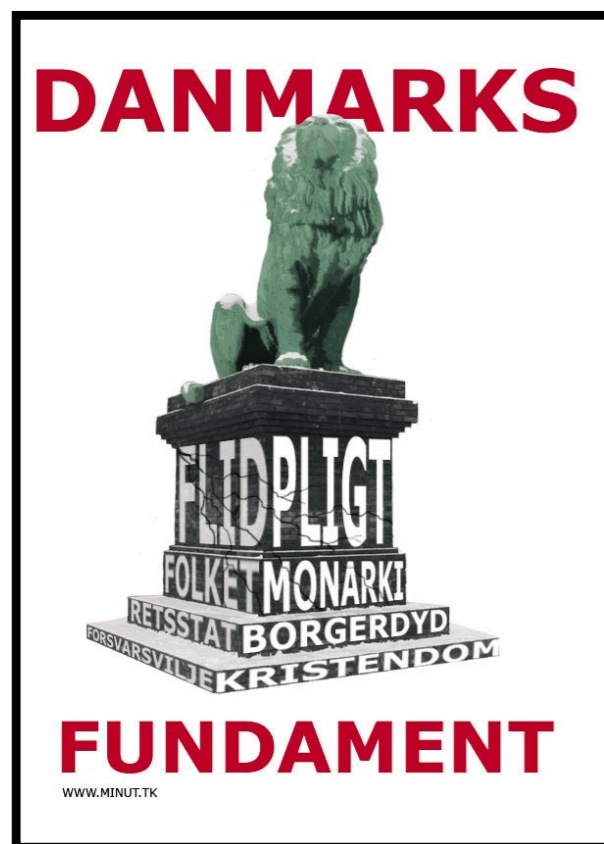
etablere, er en fruktbar vei å gå.

– Problemet med opplevelsesindustrien er at den iscenesetter vår hverdag på en ny og meget forførende måte. Men samtidig reduserer den kulturelle opplevelser til varer og økonomi. Hele kulturfæren er i ferd med å bli gjort om til et stort supermarked. Vi får et utvendig forhold til kultur, på samme måte som vi får til de fleste andre kommersielle produkter vi bruker og kaster. På sikt vil dette kunne tømme samfunnet og borgerne for engasjement og kulturelle initiativ.

– Derfor tror jeg det er viktig at samfunnet sørger for at det finnes kulturelle fora og møteplasser, hvor vi kan utfolde oss i mangfold og frihet. Folkebiblioteket, kulturhus, konserthus og teatre er blant slike fora. Her kan vi møtes, ansikt til ansikt, til kulturelle arrangementer eller bare søke den informasjon og de opplevelser vi selv ønsker, frigjort fra den kulturindustrielle tvangstrøen vi ellers ofte presses inn i.

– Kulturelt mangfold og kulturell frihet, tror jeg må være grunnsteiner i en fremtidig kulturpolitikk. Men det krever at det offentlige tar et ansvar og ikke overlater utviklingen til aktører som først og fremst styres av kommersielle og kortsiktige interesser, sier Peter Duelund.

foto: kristin von hirsch

- BIBLIOTEKENE SVEKKES IKKE

Finn Vester

– DET ER INGEN KRISE I DANSK KULTURPOLITIKK. BRIAN MIKKELSEN ER EN GOD MINISTER FOR FOLKEBIBLIOTEKENE. HAN TALER OFTE OG POSITIVT OM DEM. HAN LEGGER VEKT PÅ AT BIBLIOTEKENE FÅR ØKONOMISKE MIDLER TIL Å LØSE SINE OPPGAVER, OG HAN BIDRAR I EN VISS GRAD MED PENGER FRA KULTURMINISTERIET, SELV OM DET ER KOMMUNENE SOM HAR ANSVARET FOR BIBLIOTEKENE.

foto: Turid A. Eng

Av Odd Letnes

Det sier leder for Danmarks Biblioteksforening, Finn Vester. Han er langt fra så skeptisk som Peter Duelund til dagens kulturpolitiske situasjon og mener at for eksempel bibliotekene står overfor en rekke positive muligheter.

– Den sittende danske regjering ønsker mer private penger inn i kulturlivet. På hvilken måte oppleves dette i biblioteksektoren?

– Bibliotekene opplever bare i liten grad å få private penger. Det skjer imidlertid av og til, blant annet i forbindelse med forskjellige brede arrangementer. Kanskje det viktigste ved denne holdningen i regjeringen er at

det ikke lenger er tabu for folkebibliotekene å tenke i retning av kontakt med næringslivet.

MANGE NEDLEGGELSER
– Bladet Søndag Aften kunne nylig melde at det har blitt lagt ned et betydelig antall bibliotekfilialer de siste årene. Hva betyr det – en generell svekkelse av bibliotekenes omdømme og plass i samfunnet? Kan dette knyttes til den sittende regjering?

– Flestparten av de bibliotekfilialene som legges ned, er meget små med noen få timers ukentlig åpningstid. Det betyr ikke en generell svekkelse av bibliotekenes omdømme og posisjon i

samfunnet. Enkelte steder kan det nok bety at lokalsamfunnet mister en kulturell møteplass, men beslutninger om nedleggelse er en rent kommunal sak, og har ikke noe med regjeringen å gjøre.

– Bibliotekene, både i Norge og i Danmark, sliter med å være synlige i samfunnet. På hvilken måte kan bibliotekene best synliggjøre seg i en tid hvor det kulturelle opplevelsesstilbudet er større enn noen gang?

– Det er vanskelig for bibliotekene å bli godt synlige i samfunnet. Jeg tror det skyldes at bibliotekene oppfattes som noe selvfølgelig, noe som alltid er der. Og bibliotekene er langt på vei de mest

populære og best likte av alle offentlige instanser. Det vil si, det er nesten aldri konflikter om bibliotekspørsmål, derfor er heller ikke mediene interessert i å skrive om dem.

BØKER ELLER ELEKTRONIKK?

Vester har ved flere anledninger, blant annet i avisen Politiken, vært i diskusjon med Dansk Gyldendals litterære direktør om hva bibliotekene skal satse på. Bøker - eller elektroniske medier og andre kulturelle uttrykksformer. Bøker, mener direktøren.

– Hvem av dere tenker mest kulturpolitisk riktig?
– Jeg mener selvfølgelig

at det er jeg som tenker riktig. Det er et gammeldags synspunkt at bibliotekene bare skal låne ut bøker og annet trykt materiale. Det er viktig at bibliotekene gir adgang til kunnskap og kulturelle opplevelser i vid forstand. Men selvfølgelig er bokutlånet stadig en hovedoppgave. Det fremgår også av at 65 prosent av bibliotekenes materialbudsjett går til bøker.

Etter at den såkalte strukturreformen er gjennomført, vil Danmark sitte igjen med en rekke store kommuner. De offentlige bevilgningene vil være i form av rammetilskudd som den kommunale forvaltningen

vil kunne bruke til hva den vil – asfalt, sykehus, skole, eller biblioteker. Men Vester frykter ikke at bibliotekene vil bli tapere i en slik utvikling.

– Etter strukturreformen er bibliotekenes økonomiske situasjon ikke prinsipielt endret. Både før og etter reformen får kommunene statlige rammetilskudd som de selv bestemmer hvordan skal brukes. Men reformen kan skape problemer.

Reformen vil koste mange penger, og kulturen er et område hvor det ikke er mange lovbestemte krav om hva man skal, eller ikke skal, bruke penger på. Derfor vil det bli mulig å spare ved å

svekke bibliotekene.

– Men reformen kan også bli en ny sjanse for bibliotekene. Det arbeides mange steder med tanker om å kombinere offentlig informasjonstjenester og bibliotek i de overflødige rådhusene. Det arbeides også med å etablere kombinerte folke- og skolebiblioteker, slik at det fortsatt kan være bibliotektilbud i de lokalsamfunnene som ikke lenger er sentrum i en kommune.

– Hva ser du på som de største truslene mot et godt dansk bibliotekvesen i årene som kommer?

– Jeg ser ingen stor og overhengende fare for bibliotekene. Men det vil skje forandringer. Dan-

marks Biblioteksforening arbeider med å styrke bibliotekenes plassering i et globalisert kunnskaps-samfunn. På samme måte som i mange andre land er vi i Danmark klar over at vi i fremtiden skal leve av en velutdannet befolkning, og at det er nødvendig å samordne de mange kunnskaps- og informasjonsskilder så befolkningen får lettere adgang til dem. Der ser jeg et nytt og stort utviklingspotensial for bibliotekene.

MINDRE AVSTAND MELLOM ELITEN OG "FOLK FLEST" I NORGE

Foto: Kristin von Hirsch

"I NORGE HAR VI HATT EN GANSKE STERK SENTRUM-VENSTREORIENTERT DISTRIKTSPOPULISTISK STRØMNING I KULTURPOLITIKKEN. DET KAN HA BIDRATT TIL Å FORHINDRE EN HØYREPOPULISTISK BØLGE HOS OSS."

Av Odd Letnes

Det mener professor i kulturpolitisk forskning, Per Mangset ved Høgskolen i Telemark

– Dessuten tror jeg at avstanden mellom kulturelite og "folk flest" er større i Danmark enn i Norge. Dermed har det populistiske raseriet mot en "arrogant kulturelite" sterkere grobunn hos dem enn hos oss, mener han.

Mangset advarer imidlertid mot å trekke for lettvinde konklusjoner.

– Selv om det har skjedd følbare justeringer i den retning politikken tilsier, er det mer usikkert om det har skjedd substansielle endringer i strukturer for finansiering og organisering av kulturpolitikken og kulturlivet i Danmark. Slikt er ofte tungt å endre.

Mangset etterlyser studier som klart dokumenterer at for eksempel den offentlige støtten til kulturformål er redusert, at forholdet mellom offentlig og privat finansiering av de store kulturinstitusjonene er vesentlig endret og så videre.

– Men opprettelsen av det nye danske Kunstråd i 2003, til erstatning for en rekke mindre fagråd, må da kunne kalles en kulturpolitisk reform? Dette har av enkelte blitt sett på som et uttrykk for en økt byråkratisering av dansk kulturliv, hvor mer makt har blitt samlet i embedsverket. Hvordan ser du på det?

– Kanskje har de rett. Men sett utenfra kan det også virke som om Danmark er blitt mer "normalisert" sammenlignet med en rekke andre land med ett sentralt "armlengdesorgan". I Danmark har de statlige rådgivningsorganene på kulturområdet tradisjonelt vært oppsplittet etter kunstområde. Nå har også Danmark fått et mer samlet "kulturråd" på linje med Sverige, Norge, England og mange andre land, sier Mangset og legger til at det ikke er noen grunn til å tvile på at hele det kulturpolitiske klimaet i Danmark har endret seg mye.

– Populistiske angrep på den etablerte kultureliten er blitt mer legitime enn før.

NORSK FUGLEPERSPEKTIV

Noen beslektede utviklingstrekk kommer til syne også i norsk kulturpolitikk, mener Mangset. Det er blitt økt press i retning av privat finansiering av kulturlivet, selv om de tunge hovedstrukturene består. Han peker på liberaliseringen av bokbransjen som en parallell.

– Derimot ser vi ingen tilsvarende angrep på "smaksdommernes" makt i norsk kulturpolitisk debatt. Det skyldes dels at Fremskrittspartiet ikke er kommet i posisjon på nasjonalt nivå. De høyrepopulistiske strømningene fanges jo i Danmark dels opp av Venstre, dels av de Konservative. Tilsvarende strømninger har liten grobunn i det norske Høyre, Venstre og Senterpartiet.

– Siden Fremskrittspartiet hittil er "holdt utenfor" i Norge, har høyrepopulismen også fått mindre gjennomslag i kulturpolitikken. I Norge har vi dessuten hatt en ganske sterk sentrum-venstre-orientert distriktspopulistisk strømning i kulturpolitikken. Det kan ha bidratt til å forhindre en høyrepopulistisk bølge hos oss. Dessuten tror jeg at avstanden mellom kulturelite og

"folk flest" er større i Danmark enn i Norge. Dermed har det populistiske raseriet mot en "arrogant kulturelite" sterkere grobunn hos dem enn hos oss.

– Hvilke forventinger har du til den nye norske regjeringens kulturpolitikk?

– Jeg regner vel med at hovedlinjene videreføres. De rød-grønne har først og fremst annonsert mer penger, ikke egentlig noen ny kulturpolitisk kurs. Vi har jo også hatt en kulturminister til nå, Valgjerd Svarstad Haugland, som har vært trygt plassert i det kulturpolitiske sentrum. Kursen videre avhenger nok mye av hvem som blir kulturminister. Kulturpolitikk er en såpass marginal sektor at ministerens person kan ha ganske mye å si. Hvis Haga blir kulturminister, er det naturlig å regne med økt prioritering av desentralisering, frivillig arbeid og utenrikskulturpolitikk. Hvis Giske blir kulturminister, er det blant annet - ut ifra hans tidligere utsagn - grunn til å regne med at Norsk kulturråd får mindre "frirom".

KULTURFORSKNING

– Enkelte hevder at norsk forskning om kultur og kulturpolitikk har blitt styrket de siste årene, mens den i Danmark går på tomgang? Deler du det synet?

– Bare delvis. Danmark har jo noen helt sentrale kulturpolitikkforskere, slik som Peter Duelund, Dorte Skot-Hansen og Trine Bille. Men det er ikke tvil om at vi, og finnene, har et sterkere og bredere kulturpolitisk forskningsmiljø enn de har i Danmark og Sverige. Forskningsrådet og Kulturrådet har begge spilt en mer aktiv rolle for å stimulere kulturpolitikkforskning i Norge enn i noen av de andre nordiske landene. De norske forskerne selv har også vært flinkere til å bygge nettverk og institusjonaliserte møteplasser.

– Universitetsmiljøene er imidlertid mer på banen i Finland enn i de øvrige nordiske land. Hovedsvakheter i Norge er at universitetene har vært lite aktive og at kulturdepartementet mangler en offensiv strategi, mener Mangset.